

ศิลปินอาวุโสไทยในญี่ปุ่น

Master Thai Artists in Japan

Rama IX Art Museum Foundation

B-CAT-1-0171-1998
GRO-0216-06-1998

ศิลปินอาวุโสชาวไทยในญี่ปุ่น
Master Thai Artists in Japan

Rama IX Art Museum Foundation

JAPAN CULTURAL CENTER, BANGKOK
10 th Floor, Serm-101 Tower
159 Asotin Rd.
Bangkok 10110
Tel: 260-0560-4, Fax: 260-0565

27 มิถุนายน - 15 กรกฎาคม 2541
หอศิลปะคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ

27 June - 15 July 1998
Art Gallery, the Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts,
Silpakorn University, Wang Tha-Phra

Rama IX Art Museum Foundation

ภัณฑารักษ์ผู้ดำเนินการจัดนิทรรศการ

ผศ. สมพร รอดบุญ

ประสานงาน

สุดา โอภาคำ

จัดโดย

มูลนิธิญี่ปุ่น กรุงเทพฯ

คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

จัดพิมพ์โดย

© มูลนิธิญี่ปุ่น กรุงเทพฯ

(สงวนลิขสิทธิ์)

Curator of the Exhibition

Asst. Prof. Somporn Rodboon

Coordinator

Suda Ogata

Organized by

The Japan Foundation, Bangkok.

The Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University.

Published by

© The Japan Foundation, Bangkok

(All rights reserved)

ขอบคุณ

มูลนิธิญี่ปุ่น กรุงเทพฯ และคณะทำงาน ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกทั้งให้คำปรึกษาแนะนำในการวางแผนงาน การจัดนิทรรศการ ตลอดจนการจัดพิมพ์สูจิบัตร ตามรายนามที่ปรากฏดังต่อไปนี้ :

คุณสุจิตต์รัตน์ โสมะบุตร
คุณพิทักษ์พล วิสุทธีอุ้มพร
คุณเสกสกล คำมวง

ศิลปิน :

ประกิต (จิตร) บัวบุศย์
เฉลิม นาคีรักษ์
สวัสดิ์ ต้นติสุข
ประยูร อุลูชาฎะ
ดำรง วงศ์อุปราช
ประพันธ์ ศรีสุตา

ผู้ให้เขียนผลงานศิลปะ :

ดร. ศราวุธ ปิ่นมณี เกษัตติ
คุณสุกิจ และคุณกมล ปิจฉิมสวัสดิ์
คุณสมชาย และคุณจันทร์หา อาชวานันทกุล
คุณปริษา และคุณพิมพ์โพธิ์ อรอุณกะ
คุณนิวัติ กองเพียร
คุณประทีภย์ ประกิจวิจิตรพันธ์
คุณสุรพล บุญญาปรมัย
คุณอภัย ปานินทร์
คุณสุเทพ ศิริสวย

ผู้ถ่ายภาพ :

ภูธร คำเผ่าไทย

Acknowledgements

We would like to express our sincere thanks to the following persons who have contributed in so many different ways to the organization of the exhibition and the preparation of the catalogue :

Mrs. Chuleerat Somabutr
Mr. Pitakpol Wisuth-umporn
Mr. Suebsakul Common

Artists :

Prakit (Jitr) Buabusaya
Chalerm Nakiraks
Sawardi Tantisuk
Prayura Uluchadha
Damrong Wong-Uparaj
Praphan Srisouta

Lenders to the exhibition :

Prof. Dr. Sippanondha Ketudat
Mr. Nithi Darbhatisha
Mr. Sukit and Ms. Kamalee Pachimsawat
Mr. Somschai and Mrs. Chanthra Achavanuntakul
Mr. Pricha and Mrs. Phiphot Arjuna
Mr. Niwat Kongpien
Mr. Prathak Pragejvinijpan
Mr. Surapon Bunyapamai
Mr. Apai Panin
Mr. Suthep Sirisuay

Photographer :

Phuthom Khampauthai

สาส์นจากผู้อำนวยการมูลนิธิญี่ปุ่น กรุงเทพฯ

ตลอดระยะเวลา 25 ปีที่ผ่านมา มูลนิธิญี่ปุ่น กรุงเทพฯ ได้จัดกิจกรรมมากมายหลายรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรม ต้องขอขอบคุณบรรดาศิลปินและมิตรสหายของทั้งสองประเทศที่ร่วมมือและร่วมพลังกันอย่างไม่หยุดยั้ง อันก็จริงแล้วในทางด้านศิลปิน ประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมานานกว่าร้อยปี ความร่วมมือและมิตรภาพอันอบอุ่นมีปรากฏให้เห็นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อศิลปินจากประเทศไทยถูกส่งไปศึกษา ฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนบุคลากรที่ประเทศญี่ปุ่น การแลกเปลี่ยนศิลปะวัฒนธรรมนี้ได้ดำเนินต่อมาจนถึงปัจจุบัน และในช่วงไม่กี่ปีมานี้ การแลกเปลี่ยนทางด้านบุคลากรเกือบจะมีส่วนเท่าเทียมกัน เนื่องจากศิลปินชาวญี่ปุ่นมีโอกาสมุ่งเมืองไทยมากยิ่งขึ้น

เพื่อส่งเสริมและทะนุบำรุงความร่วมมืออันดีนี้ไว้ เพื่อเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโสของไทยและเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองการครบรอบ 25 ปี ของมูลนิธิญี่ปุ่น กรุงเทพฯ มูลนิธิญี่ปุ่นและคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงมีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้จัดนิทรรศการศิลปะภายใต้ชื่อว่า "ศิลปินอาวุโสไทยในญี่ปุ่น" ซึ่งในนิทรรศการครั้งนี้เป็นการนำเสนอผลงานของศิลปิน 6 ท่าน คือ *ประทีป (จิตร) บัญญัติ จิตรกร* อิมเพรสชันนิสต์ ผู้เคยใช้ชีวิตอยู่ในญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ะอุยชิซึ และท่านอุยชิซึนั้น ตลอดระยะเวลาที่สงครามคุงุโน *เจมิม นาคิวัช* ผู้เริ่มนำภาพ 3 มิติของตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับงานและแต่งเติมความรู้สึกลงในใบหน้าผู้คนในภาพ สมุดคำกล่าวที่ว่าสยามเมืองยิ้ม *สวัสดิ์ ต้นติสุข* ผู้รักและประทับใจในธรรมชาติ จึงได้ถ่ายทอดชีวิตและความงามออกมาในงานจิตรกรรม *ประยูร อุสยาธุะ* นักโบราณคดี นักโหราศาสตร์และจิตรกร ลีนาผู้มีชื่อเสียงโด่งดังมากที่สุดคนหนึ่งในเมืองไทย *ดำรงศักดิ์ วงศ์ปราช* ผู้สามารถรวบรวมรูปธรรมกับงานธรรมลงบนภาพเดียวกันจนได้ผลงานที่ประณีตและให้ความสงบที่สุด และ *ประพนธ์ วัฒนศิริ* ผู้ถ่ายทอดวิถีชีวิตของชาวไทย ภาพพิมพ์แกะไม้ที่สะท้อนชีวิตของชาวชนบทไทย

ด้วยความอนุเคราะห์จากเหล่าศิลปินและผู้สะสมงานศิลปะหลายท่าน ทำให้เราสามารถรวบรวมผลงานได้ถึง 72 ชิ้น ซึ่งล้วนเป็นงานที่สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ของบุคคลที่ผ่านมามีหลายประเทศหลายวัฒนธรรม รวมทั้งการสะท้อนให้เห็นถึงมิติความงามและการพัฒนาศิลปะปอคมศิลปะไทยหลังจากที่ได้ใช้ชีวิตช่วงหนึ่งท่ามกลางในประเทศญี่ปุ่น ผลที่ได้จาประสบการณ์ผนวกกับแรงบันดาลใจและศิลปะปอคมหลังจากที่ได้ใช้ชีวิตช่วงหนึ่งท่ามกลางในประเทศญี่ปุ่น ได้เห็นอย่างเด่นชัดในงานที่สร้างสรรค์อย่างงดงาม นิทรรศการครั้งนี้จึงมีคุณค่าอย่างยิ่งเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียน นักศึกษาเยาวชน รวมทั้งศิลปินรุ่นใหม่ได้ศึกษาผลงานของศิลปินอาวุโสและชื่นชมกับทักษะและความสามารถอันปราณีตัวของท่าน

ในนามของมูลนิธิญี่ปุ่น ข้าพเจ้าขอขอบคุณเป็นอย่างสูงต่อคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ศิลปิน ผู้สะสมงานศิลปะ แกลเลอรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักพหุวัตรที่ผู้ดำเนินการจัดนิทรรศการและทุกคนที่ได้เอื้อเฟื้อและสนับสนุนให้กิจกรรมครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

จุนเอ็ตสึ โคมาตสึ

Message from the Director of the Japan Foundation, Bangkok

Throughout the past twenty-five years, the Japan Foundation Bangkok has organized and executed countless art and cultural exchange programs. Thanks to the limitless energy of artists and their friends in both countries, Thailand and Japan have enjoyed a rich mutual relationship in the arts for well over a century. This warm and collaborative relationship dates back to the time of King Chulalongkorn, when artists from Thailand were sent to Japan for artists' exchanges, study, and training. The exchange of art and culture continues to the present and in recent years has become more balanced as more Japanese artists come to Thailand.

To nourish and strengthen this fruitful collaboration, to honor Thai artists, and to commemorate the twenty-fifth anniversary of the Japan Foundation Bangkok, the Foundation, in coordination with the Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts of Silpakom University, proudly presents this exhibition, "Master Thai Artists in Japan." This exhibition presents the work of six leading Thai artists. *Prakit "Jitr" Buabusaya*, a famous Thai impressionist, had great experiences residing in Japan before World War II started and stayed there even after the war erupted. *Chalerin Nakiraks* is known for applying three dimensions to his pictures and adding feelings to people's faces to match the slogan "Siam: Land of Smiles." *Sawasdi Tantisuk* expresses his extraordinary love for nature and his impressions of life through his paintings. *Prayura Uluchadha* is not only Thailand's most famous water color painter, but he is also an archaeologist and an astrologist. *Damrong Wong-Uparaj* embraces both concrete and abstract in his works depicting refinement and peacefulness. *Praphan Srimaha* is a well-known woodcut artist whose work reflects the ways of Thai rural life.

With the kind help of the artists and several collectors, we have assembled seventy-two works that represent an overview of the effects of cross-cultural experience, new dimensions of beauty, and the artistic development of artists after having spent time in Japan. The fruits of the artists' experiences combined with their inspiration and perception of their surroundings are delicately reflected in their distinctive works. This exhibition will therefore bring an opportunity for everyone, especially students, youth and younger artists to study the art works of their senior artists and to appreciate the wealth of their creative talents and skills.

On behalf of the Japan Foundation, I would like to express my gratitude to the Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakom University, to artists, private collectors, the gallery, especially the curator of the exhibition and to all other individuals who extended their cooperation and support to make this exhibition possible.

Jun'etsu Komatsu

สารจากคณบดีคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์

คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มีความยินดีที่ได้ร่วมเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสครบรอบ 25 ปีของการก่อตั้งสำนักงานศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น กรุงเทพฯ ในประเทศไทย โดยการจัดนิทรรศการศิลปะ “Master Thai Artists in Japan” ของศิลปินไทยผู้เคยไปเยือนประเทศญี่ปุ่น ณ หอศิลป์ของคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีรากทางศิลปะและวัฒนธรรมมาเป็นระยะเวลามากกว่า 1,000 ปี มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและทิวทัศน์อันงดงามที่มีคุณค่าทางจิตใจของมวลมนุษยชาติที่ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางการเติบโตของสังคมบริโภคทางวัตถุในยุคโลกาภิวัตน์

เวลาที่ผ่านมาจากอดีตถึงปัจจุบันและไปสู่อนาคตคือการเติบโตแห่งมิตรภาพและสัมพันธภาพอันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นของประเทศไทยสอง ที่ผูกพันด้วยความร่วมมือในกิจกรรมอันมากมาย ที่มีศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น กรุงเทพฯ ร่วมกับคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ เป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมอันหลากหลายเหล่านี้

นันทิวัชรอนันต์ จันทะระฉิม

Message from the Dean of the Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University

The Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts is pleased to join the celebration of the twenty-fifth anniversary of the Japan Foundation, Bangkok by co-organizing an art exhibition entitled “Master Thai Artists in Japan,” which presents the works of Thai artists who have lived in Japan. This exhibition takes place at the art gallery of the Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University.

Thailand and Japan have shared roots of art and culture for over one thousand years. Each of their arts have their own outstanding uniqueness. Their arts and culture are like aesthetic gems and intellects which are invaluable to the hearts of human beings who live and strive in the development of material society in this era of globalization.

Time that passed from the past to present and from the present to the future is the growth of friendship and the warm relationship between the two nations. It is strengthened by precious collaboration in numerous activities. The Japan Foundation, Bangkok and the Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts are proud participants in the great variety of collaborative activities.

Nonthavath Chandhanaphan

ศิลปินอาวุโสไทยในญี่ปุ่น

นิทรรศการ “ศิลปินอาวุโสไทยในญี่ปุ่น” จัดขึ้นเพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติศิลปิน 6 ท่าน คือ อาจารย์ประทีป (จิตร) บัวบุศย์, อาจารย์เฉลิม นาคีรักษ์, อาจารย์สวัสดิ์ คันดิสุ (ศิลปินอาวุโสในญี่ปุ่น), อาจารย์ประยูร ลุสุชาญ, อาจารย์ดำรง วงศ์อุปราช และอาจารย์ประพันธ์ ศรีสุตา ผลงานของศิลปินดังกล่าวมีคุณประโยชน์ต่อการศึกษาวัฒนธรรมและการพัฒนาของศิลปินร่วมสมัยในในประเทศไทย ศิลปินรุ่นใหม่นี้มีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ได้รับความสำคัญกับนักพากย์และผู้วางรากฐานใหม่อย่างมาๆ ให้กับวงการศิลปะสมัยใหม่ของไทยทั้งที่ควร ดังนั้นการนำเสนอประสบการณ์ของศิลปินไทยทั้ง 6 ท่านในประเพณีญี่ปุ่นจะเป็นข้อมูลอันมีค่า ซึ่งจะทำให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ได้สัมผัสกับงานศิลปะร่วมสมัยแบบและได้รู้จักกับแนวคิด รูปแบบ เทคนิค และวิธีการ ตลอดจนความประทับใจ ความมั่นคงใจ รวมทั้งอิทธิพลในลักษณะต่างๆ ที่ศิลปินได้รับจาก ประเทศญี่ปุ่น แล้วนำมาปรับประยุกต์คิดสร้างสรรค์ให้เข้ากับลักษณะการสร้างสรรค์เฉพาะตนเองจากภูมิปัญญาไทย ผลงานศิลปินไทยในนิทรรศการนี้จะประกอบด้วยงานจิตรกรรมและภาพพิมพ์ที่แสดงให้เห็นถึงอดีตและความเชื่อมโยงซึ่งมาสู่ความเป็นปัจจุบัน งานสร้างสรรค์ของศิลปินอาวุโสทั้ง 6 ท่านเป็นงานที่ชนรุ่นหลังควรได้รู้จักและศึกษาต่อไป

ศิลปินอาวุโสท่านแรกที่กล่าวถึงก็คือ อาจารย์ประทีป (จิตร) บัวบุศย์ ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินไทยท่านแรกผู้บุกเบิกการเขียนภาพทิวทัศน์ในแบบฉบับของอิมเพรสชันนิสม์ฝรั่งเศส อาจารย์ประทีป (จิตร) บัวบุศย์ เริ่มประทับใจในความงามของธรรมชาติมาตั้งแต่เยาว์วัย โดยหลงใหลทิวทัศน์ที่งดงาม ผู้เป็นบิดามารดาไปชมธรรมชาติที่เขาดินอยู่เสมอ และเมื่อได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนเพาะช่างในแผนกศิลปทัศนศิลป์ ในปี พ.ศ. 2469 นั้น ท่านสนใจในวิชาภาพทิวทัศน์ (Landscape Painting) เป็นพิเศษ ต่อมาในปี พ.ศ. 2473 โรงเรียนเพาะช่างได้เปิดแผนกสถาปัตยกรรมขึ้น โดยมี อาจารย์นารถ ให้อธิระสาทร ซึ่งสำเร็จวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์จากประเทศอังกฤษเป็นหัวหน้าแผนก อาจารย์ประทีป (จิตร) ได้รวบรวมเพื่อนจำนวน 16 คนเข้าเรียนในชุดแรกกับท่านอาจารย์นารถ และวิชาที่อาจารย์ประทีปสนใจในครั้งคือ วิชา Sketch Design เพราะเมื่อจบจากมหาวิทยาลัยก็มาทำงานที่ช่างเขียนอยู่ด้วย หลังจากที่ได้รับราชการเป็นอาจารย์ในโรงเรียนเพาะช่างในปี พ.ศ. 2477 อาจารย์ประทีป (จิตร) บัวบุศย์ก็เริ่มสนใจในวิชาเขียนด้วยตัวเองด้วยตัวเอง ด้วยเหตุว่าพระยาอนุศาสน์พรหมนิกร ผู้บังคับบัญชาโรงเรียนเพาะช่างในขณะนั้น มีโครงการจะเปิดสอนวิชาโรงเรียนเพาะช่าง 2 ที่ ที่เชียงใหม่ โดยให้อาจารย์ประทีป (จิตร) ไปเป็นผู้อำนวยการ เนื่องจากในปี พ.ศ. 2478 เป็นช่วงของการเศรษฐกิจตกต่ำครั้งสำคัญของประเทศไทย ปีงบประมาณดังกล่าวมีจำกัด ยังผลให้ไม่สามารถจัดตั้งโรงเรียนเพาะช่างแห่งที่ 2 ได้ ในระหว่างที่ท่านอยู่ที่เชียงใหม่ ความสามัคคีและความประทับใจในธรรมชาติที่นั่นทำให้อาจารย์ประทีป (จิตร) เขียนภาพทิวทัศน์ของเชียงใหม่ด้วยดินสอสี ขอลดศิลปะลิ้นไม้ไปเป็นจำนวนมาก ในระยะนี้เป็นช่วงเวลาที่ยังคงอยู่ที่ยังคง (จิตร) เริ่มสนใจในศิลปะอิมเพรสชันนิสม์ ในปี พ.ศ. 2484 อาจารย์ประทีป (จิตร) บัวบุศย์ ได้รับทุนของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ไปไปศึกษาศิลปะ ไปประเทศญี่ปุ่น ซึ่งในช่วงเวลาอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นได้ประกาศเข้าศึกษาสงเคราะห์ 3 อาทิตย์ที่นั่น อาจารย์ประทีป (จิตร) ได้เข้าศึกษาวิชาจิตรกรรมในระดับที่เทียบเท่าปริญญาโท (Post Graduate Course in Oil Painting) ที่สถาบันวิจัยศิลปะที่โตเกียว (Tokyo Fine Arts Academy) ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2484 - 2486 ในขณะนั้นยังเปิดการเรียนการสอนอยู่อย่างปกติ เมื่อสงครามยังไม่สงบท่านจึงได้ศึกษาวิชาประติมากรรมในระดับที่เทียบเท่าปริญญาโทเช่นกัน (Post Graduate Course in Sculpture) ในช่วง พ.ศ. 2486 - 2488 โดยได้รับปริญญาเทียบเท่ามหาวิทยาลัยเคียวโต (Hon. Post Graduate Course) ที่เมืองเกียวโต วิชา เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติแล้ว แต่การคมนาคมระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นยังไม่ดีขึ้น กรมอาชีวศึกษาจึงให้อาจารย์ประทีป (จิตร) ศึกษางานศิลปกรรมตามภูมิศาสตร์ต่างประเทศที่ญี่ปุ่นอีก 1 ปี ในระหว่างที่อาจารย์ประทีป (จิตร) ศึกษาทางด้านจิตรกรรมที่ญี่ปุ่นนั้น ท่านได้ศึกษาทั้งอาจารย์คุนิมิ มินามิ (Kunizo Minami) จิตรกรชาวญี่ปุ่นที่ศึกษาศิลปะและมีส่วนประกอบในประเพณีฝรั่งเศสและอังกฤษ อิทธิพลของศิลปะอิมเพรสชันนิสม์ของฝรั่งเศสในงานจิตรกรรม

สัมภาษณ์อาจารย์ประทีป (จิตร) บัวบุศย์ 8 พฤศจิกายน 2540

ของศิลปินอาจได้ทำเช่นนี้ได้ในมาจากอาจารย์ของท่านเอง การประกอบศิลปะอยู่ในเวลาอันมีศิลปะอันมีนามจากฝรั่งเศส มีบทบาทอย่างมากในช่วงในการศิลปะสมัยใหม่ของญี่ปุ่น นอกจากอาจารย์ประเวศ (จิตร) จะได้เป็นภาพจิตรกรรมฝาผนัง ในแนวอิมเพรสชันนิสต์ของศิลปินญี่ปุ่นแล้ว ท่านยังได้มีโอกาสสัมผัสกับงานศิลปะอิมเพรสชันนิสต์ของศิลปินฝรั่งเศสที่มีชื่อ เช่น โมเนต์ (Monet) ในญี่ปุ่นอีกด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่า อาจารย์ประเวศ (จิตร) ได้รับอิทธิพลศิลปะอิมเพรสชันนิสต์ใน ประเทศญี่ปุ่นโดยตรง และในช่วงเวลานี้ท่านยังมีดีดเกาปาลิสม์หลักกับงานศิลปะด้นฉบับในแนวคล้ายกับที่ประเทศฝรั่งเศสได้ ประการใด ภาพที่ทัศนที่ท่านเขียนในประเทศญี่ปุ่นซึ่งเขียนในแนวอิมเพรสชันนิสต์มีเป็นจำนวนมาก และเนื่องจาก โดยที่โคโคณ้อมด้วยศิลปะ อาจารย์ประเวศ (จิตร) คงมีข้อสงสัยความท่านจึงไม่สามารถปกป้องภาพเขียนอันมีค่าของท่าน ซึ่งทำให้ท่านที่ปรึกษาของสถานทูตไทยในญี่ปุ่นที่โดยประมาณ 60 ภาพจากการถูกระเบิดทำลายในครั้งนั้นได้ อย่างไรก็ดี ท่านท่านก็ยังคงสามารถนำผลงานชิ้นเล็ก ๆ ของท่านที่เก็บไว้ที่บ้านพักในโตเกียวซึ่งถูกทิ้งไว้ตามถนนในโตเกียว ภายหลังจากที่ศิลปะที่ตีพิมพ์ในภาพที่ตีพิมพ์ในต่างประเทศโดยทางเรือ เช่น ภาพ “ฝนตกบริเวณทางเข้าหอพักชั้นสูงๆ ไคโยรา” ภาพ “วิมานเสาสุนัข” และภาพ “ฤดูใบไม้ร่วงช่วงที่ตึกแห่งที่สอง ณ หุบเขาโทโมะ” ภาพที่อาจารย์ประเวศ (จิตร) เขียนใน แนวอิมเพรสชันนิสต์มีความงดงาม และในระหว่างการใช้ชีวิตที่ประเทศญี่ปุ่น ท่านได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมตะวันตก และชีวิตชาวตะวันตก ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เป็นสิ่งรบกวนกับศิลปะในแง่ของความเป็นศิลปะที่แท้จริง แต่ท่านได้เรียนรู้ว่าท่านนั้น แม้กระทั่งภาพที่เป็นที่วิพากษ์ของฝนตกชุกของม่านนั้น ท่านยังสามารถสร้างบรรยากาศของฝนที่ตกๆ ถนนเปียกๆ มีน้ำที่เต็มไปด้วยธรรมชาติ ภาพดอกบัวในสระน้ำของท่านมีความงามเป็นพิเศษ ซึ่งมีให้เห็นภาพเขียนของโมเนต์ ศิลปิน บรมครูของฝรั่งเศส การป้ายสีของอาจารย์ประเวศ (จิตร) นั้นเป็นที่ยอมรับอย่างอิสระ จัปพัน เป็นผู้นำด้วยจิตวิญญาณ รู้สึก ท่านมีได้ใช้ทั้งในการเขียนภาพ หากแต่ร่องรอยของสิ่งที่ปรากฏนั้นเป็นการใช้เรียบลอกเลียนอย่างชำนาญ คล่องแคล่ว สัมพันธ์กับจังหวะอารมณ์ความรู้สึกภายในที่ตีความอย่างอิสระ ท่านต้องการบันทึกในขณะนั้น ส่วนภาพเขียนที่ท่าน สร้างร่องรอยหลังจากญี่ปุ่นและในผลงานระยะหลังที่ท่านเขียนที่ประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดาจะระหว่างฤดูใบไม้ผลิ ฤดูใบไม้ร่วงและฤดูหนาวโดยโดยอาจยังอยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2539 - 2540 นั้น ยังคงแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกที่ ค่อยเนื่องในเรื่องความประทับใจและความผูกพันกับความงามของธรรมชาติ และในภาพ “ฤดูใบไม้ร่วงที่ป่าโคโค” ฝัใบนั้น มีได้เป็นแนวอิมเพรสชันนิสต์อีกต่อไป ผลงานในช่วงหลังนี้เป็นภาพเขียนที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของความรู้สึกที่ มีความงามและมีหลักการเคลื่อนไหว (Expressionist) มากกว่างานในยุคแรกซึ่งมีความนุ่มนวลในเรื่องการสร้างความ สัมพันธ์ของศิลปะและบรรยากาศ ผลงานในระยะหลังมีการใช้สีที่สว่าง สดใส เจิดจ้า การใช้เครื่องอุปาสีความเด็ดขาดและ ละเอียดมากขึ้นได้ด้วยความเป็นเวลา 87 ปีแล้วก็ตาม

นอกเหนือจากภาพและความสำเร็จสำคัญของอาจารย์ประเวศ (จิตร) บัญชี ที่มีต่อการศึกษาทางจิตรกรรมสมัยใหม่ ในแนวอิมเพรสชันนิสต์ของไทยแล้ว หลังจากการเลิกงานประติมากรรมญี่ปุ่นท่านยังถือเป็นคนแรกที่นำรูปไม้แกะสลัก (Woodcut) โดยท่านนำเข้ามาเป็นครั้งแรกของหลักสูตรการศึกษาที่โรงเรียนเพาะช่างอย่างถาวร และที่นำศิลปะที่คุ้นเคยกับฝีมืองาน และอิทธิพลของลัทธิลัทธิ 3 ของประเทศไทยคือ ขัตติยธรรม และพระมหากษัตริย์ฯ ทว่าท่านยังคงพยายามที่จะสร้างศิลปะที่ประเทญี่ปุ่นนำกลับคืนมาได้และได้โอกาสได้รับใช้ประเทศใต้แล้วประการแรกนั้นท่านจะสร้างโรงเรียนเพาะช่างเป็นแบบ (style) คนแบบศิลปะไทย (Thai Art Style) และแบบสากล (International Style) มีหลักสูตรการเรียน 5 ปี การเรียน การสอนทางศิลปะและปฏิจจะปรับปรุงแบบหลักสูตรในต่างประเทศที่เจริญแล้วทั้งที่คนนอกที่นอกเหนือจากตะวันตก เช่น อาจารย์ชาวญี่ปุ่นของทางใต้ซึ่งมีความรู้ ประสบการณ์และทักษะที่ผ่านหน้าในด้านการศึกษามาจากฝรั่งเศสและ

อังกฤษแล้วนำมาประยุกต์ให้บังเกิดผลต่อประเทศชาติได้อย่างเต็มภาคภูมิ นับแต่บัดนั้น (พ.ศ. 2489) จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ปลื้มตามเอื้ออาทรของอาจารย์ประเวศ (จิตร) บัญชีได้มีสมมุติฐานและเป็นทั้งปัจจัยอย่างเด่นชัดต่อการการศึกษาศิลปะ ของไทย

ส่วนอาจารย์เฉลิม นาคีรักษ์ เป็นศิลปินอาวุโสสำคัญด้านจิตรกรรม ซึ่งมีผลงานดีเด่นทั้งในแบบศิลปะสมัยใหม่ และศิลปะแบบประเพณียุคที่ ผลงานส่วนใหญ่ของท่านเป็นภาพที่วิทัศน์ ซึ่งเป็นสิ่งนำ ภาพสิ่งนั้นแนวอิมเพรสชันนิสต์ ภาพที่เก่าแก่ชีวิตและประเพณีไทย นอกจากที่ท่านยังมีงานจิตรกรรมอันมีฝีมือหลายชิ้นได้มาก

อาจารย์เฉลิม นาคีรักษ์ เริ่มชีวิตทางศิลปะและเหตุการณ์ที่โรงเรียนเพาะช่าง เมื่อ พ.ศ. 2477 ในสมัยที่มี อาจารย์ประเวศ (จิตร) บัญชี อาจารย์แนบ บังคม อาจารย์ถวิล มฤคาวร และอาจารย์ชาวญี่ปุ่นคือ ไวชาเช (Wisasee) มิกิ (Miki) และนีโร โยโกทา (Niro Yogo) เป็นผู้สอน นอกจากที่ท่านได้เรียนเพาะช่างที่ใต้แล้วอาจารย์เฉลิมได้ไปรับ การอบรมวิชาศิลปะที่สถาบันศาสนาจารย์ศิลป์ พิเศษๆ ที่มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นเวลา 6 เดือน ส่วนในด้านศิลปะ ไทยนั้นท่านได้ศึกษาที่อาจารย์พระเทพวราภิมิต หลังจากจบการศึกษาที่โรงเรียนเพาะช่างแล้ว ท่านได้รับมอบหมายให้สอน ศิลปะร่วมกับอาจารย์โยโกทาซึ่งเป็นผู้แนะนำให้ท่านเริ่มเขียนภาพธรรมชาติจริง เนื่องจากในช่วงเวลานั้นอาจารย์เฉลิมมัก จะเขียนภาพจากธรรมชาติจริงเป็นส่วนใหญ่

อาจารย์เฉลิมได้เดินทางไปญี่ปุ่นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2501 โดยได้รับทุนการระหว่างประเทศ (International Labour Organization) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ในกรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และมีผู้แทนสนับสนุนส่งเสริมทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมในประเทศไทย มีสำนักงานอยู่ที่สนามเลอปาลีโนเชนนั้น อาจารย์เฉลิมได้ใช้เวลาศึกษาจากศิลปะที่ประเทศ ญี่ปุ่นเป็นเวลา 6 เดือน ท่านได้เดินทางไปเมืองต่างๆ เช่น โตเกียว เกียวโต โอซากา เกาจิซังวาทัง คิ เซโด ฮาโนนา นิโกะและนาโกย่า แต่สถานที่ที่ท่านได้ไปเยือนนั้น อาจารย์เฉลิมได้เขียนภาพบันทึกสถานที่เมืองและธรรมชาติอันงดงามด้วย สีน้ำ ซึ่งท่านได้เขียนไว้ทั้งหมดเป็นจำนวนมากกว่า 50 ภาพ และท่านท่านได้ใช้เวลาเขียนประมาณ 30 - 40 วันเท่านั้น นอกจากนั้นแล้ว อาจารย์เฉลิมยังเขียนภาพสีน้ำมันในแนวอิมเพรสชันนิสต์ด้วย ดูเหมือนว่าสีน้ำจะเป็นสิ่งที่ท่านโปรดปราน เป็นอิสระ มีความสด ความชุ่มฉ่ำ และความงามที่ล้นหลามเช่นกัน อุปกรณ์ที่ท่านใช้ในการเขียนภาพสีน้ำมันไม่จำเป็นว่า จะเป็น กระดาษ สี หรือ ฝุ่นดิน ล้วนเป็นผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่นทั้งสิ้น

ภาพ “น้ำตกนิโกะ” เป็นภาพที่ดูเกือบจะจะมีลักษณะเป็นนามธรรม อาจารย์เฉลิมได้ใช้ภาพปัจจัยสีของญี่ปุ่น แสดงให้เห็นถึงความงามของธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์จากทั่วประเทศที่โดดเด่นสูงชันและไหลเชี่ยวเป็นระลอกต่อเนื่อง ในภาพนี้ศิลปินมีได้เก็บส่วนละเอียดต่างๆ ในธรรมชาติ แต่ด้วยภาพส่วนลึกลับและความงามที่ล้นในธรรมชาติ การใช้โทนสี ป้ายสีอย่างง่าย ๆ แสดงถึงโครงสร้างของส่วนรวมของสิ่งที่ปรากฏอยู่ตรงหน้า ที่สามารถให้ดูชัดเจนใจใจและมองเห็น ความงามในธรรมชาติได้อย่างประทับใจ ส่วนภาพชิ้นอื่น ภาพ “โยโกนา” ภาพ “เซโด” ภาพในสีน้ำโดยมีหัวข้อ ภาพ “หลังคืนที่ เมืองนิโกะ” นั้น นอกเหนือจากความงดงามและความสามารถทางด้านฝีมืออันสูงส่งของศิลปินแล้ว ภาพเหล่านี้ยังบอกเล่าภาพประวัติศาสตร์อีกด้วย เนื่องจากปัจจุบันนี้สถานที่ต่างๆ ในภาพที่ศิลปินบันทึกไว้ส่วนใหญ่ได้ เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม สำหรับชาวญี่ปุ่นแล้ว ภาพเขียนเหล่านี้มีความหมายสำหรับชาวพุทธ เพราะเขาสามารถศึกษา ถิ่นถิ่นที่ประเทศ และสถานที่เดิมในโตเกียวที่มีสภาพและบรรยากาศเป็นเช่นนี้

จากการใช้ชีวิตและประสบการณ์ในประเทศญี่ปุ่นครั้งนี้ อาจารย์เฉลิมมีความประทับใจในทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่าน ได้พบเห็นในประเทศญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นศิลปะ ประเพณีวัฒนธรรม เทคโนโลยี ทัศนกรรม และแม้กระทั่งข้อใจในครัวเรือน นอกจากนั้นท่านยังมีความประทับใจให้ชาวญี่ปุ่นมีวิธีการเรียนรู้ศิลปะ วัฒนธรรมของตะวันตกอย่างแท้จริงและรู้จักนำมาปรับ ประยุกต์กับศิลปะดั้งเดิมของตน ทำให้เกิดเป็นศิลปะญี่ปุ่นสมัยใหม่ทั้งในส่วนที่ถือได้ว่าญี่ปุ่นประสบความสำเร็จสูง

อาจารย์เฉลิมได้กล่าวไว้ว่า “การที่ญี่ปุ่นที่เน้นตามแบบศิลปะของตะวันตกนั้น เขาคิดอยู่เสมอว่าวันหนึ่งข้างหน้า ศิลปินเหล่านี้ก็จะมีความรู้สึกกลับมาเป็นชาวญี่ปุ่น” ดังนั้นชาวญี่ปุ่นมีขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมอยู่แล้ว ๒๐๑๑ สมบูรณ์ และศิลปินญี่ปุ่นเองก็มีได้รู้จักแต่ลอกเลียนศิลปะของตะวันตกเท่านั้น ยิ่งรู้จักดัดแปลงแล้ว ให้ดีขึ้นก็ยิ่งรู้จัก

๑. ที่นี้มีศิลปินนิคมจากมหาวิทยาลัยศิลปากรไปประชุมเกี่ยวกับศิลปะและศิลปกรรมศึกษาและชีวิตในชุมชน (Art and Craft Education and Community Life) จัดโดย Unesco ในกรุงโตเกียว ในปี พ.ศ. 2494 อาจารย์ประเวศ (จิตร) ได้ถูกเสนอว่าท่านมีประสบการณ์สูงในศิลปะ (Lkiew) จึงได้ถูกแต่งตั้งเป็นประธานที่ประชุมครั้งนี้ว่าของโรงเรียนวิชาช่างศิลปกรรม (School of Art and Craft Education)

รักษาแบบอย่างประจำชาติของตนไว้อีกด้วย ศิลปินผู้ใดที่สามารถสร้างงานที่ตีสองแบบคือ แบบประจำชาติ และในแบบสากล ศิลปินผู้หนึ่งที่ลี้ภัยจากการศึกษา ณ กรุงปารีส มิได้หลงใหลในศิลปะตะวันตกนัก ผลงานในระยะแรกๆ แม้จะได้อิทธิพลอย่างมากจากศิลปินกลุ่มอิมเพรสชันนิสม์ก็ตาม แต่ในระยะต่อมาก็ได้พยายามค้นหาลักษณะศิลปะกรรมที่เป็นแบบอย่างของชาติขึ้นใหม่ เป็นการนำเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมผสมละลายเข้ากับวิธีการสมัยใหม่ของยุโรปเป็นแบบศิลปะสมัยใหม่ของญี่ปุ่นขึ้น¹

หลังจากการถูกญี่ปุ่น อาจารย์เอเลิม ได้มีความประทับใจและความชื่นชอบ แนวทางทางครุฑกริชเอกลักษณ์ประจำชาติของญี่ปุ่นมาใช้กับการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมของตน ท่านได้นำรูปแบบศิลปะประเพณีของศิลปะวัฒนธรรมแบบเป็นสองมิติ การใช้เส้นในการเขียนภาพและการเพิ่มสีลงไปที่หลังผสมผสานกับบรรยากาศและทิวทัศน์ภายในภาพที่มีลักษณะเป็นสามมิติแสดงทางลึกอันเป็นรูปแบบของทางตะวันตก ภาพ “เขื่อนังโง” ซึ่งท่านเขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2533 เป็นผลงานสร้างสรรค์ชิ้นเอกของท่านแสดงให้เห็นถึงลักษณะของกริชกรณีสถาปัตยกรรมแบบของตะวันออกและตะวันตกเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ทามองดูภาพนี้เพียงผิวเผินอาจจะเห็นว่าเป็นเพียงครุฑกับแบบของภาพเขียนไทยเท่านั้น แต่ทามองลึกลงไปในพื้นที่ของภาพจะเห็นการใช้ทิวทัศน์และการใช้สีที่คล้ายกันกับแสดงบรรยากาศและมิติลึกในแนวตะวันตก ขนาดของรูปทรงต่างๆ ซึ่งมีความลึกใหญ่เน้นให้เห็นถึงระนาบใกล้เคียงภายในภาพ ส่วนรูปทรงของครุฑในภาพมีการใช้สีที่อ่อนหวานแสดงถึงอากาศที่อบอุ่น อบอุ่น สงบงามแบบญี่ปุ่น หากสังเกตในส่วนละเอียดจะเห็นว่าการแสดงออกทางสัญลักษณ์ของครุฑและครุฑในภาพมีความสัมพันธ์แนบแน่น ไม่บ่งบอกถึงความสูง ความสูงชัน ความรุ่งเรืองแบบตะวันตก ขนาดของครุฑและปีกครุฑมีความคิดที่แผ่กว้าง “ศิลปะของครุฑและสายใจ” ส่วนภาพเขียนชื่อ “ภาพเหมือนประยูรศักดิ์” เขียนในปี พ.ศ. 2493 ซึ่งเป็นเทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ เป็นภาพที่เขียนขึ้นก่อนการปฏิวัติที่เห็นได้ชัดว่าภาพเหมือนประยูรศักดิ์นั้นมีความหมายลึกซึ้งและเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสองมิติและสามมิติเริ่มแสดงให้เห็นได้ชัดในภาพนี้ บริเวณใบหน้าและช่วงหน้าอกจะมีการใส่หน้ากากสีแดง และเน้นบริเวณครุฑเป็นสามมิติอย่างชัดเจน ในขณะที่บริเวณช่วง นิ้ว และส่วนหลังของภาพเป็นการใช้สีที่ค่อนข้างแบนในลักษณะสองมิติ มีการใช้เส้นตัดที่ช่วงกลาง

Rama IX Art Museum Foundation

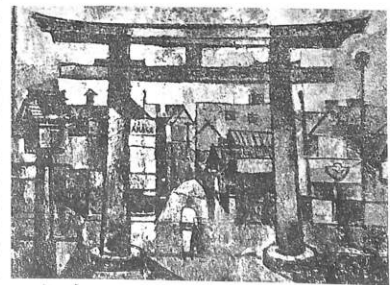
ส่วนภาพเขียนชื่อ “ภาพเหมือนประยูรศักดิ์” เขียนในปี พ.ศ. 2493 ซึ่งเป็นเทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ เป็นภาพที่เขียนขึ้นก่อนการปฏิวัติที่เห็นได้ชัดว่าภาพเหมือนประยูรศักดิ์นั้นมีความหมายลึกซึ้งและเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสองมิติและสามมิติเริ่มแสดงให้เห็นได้ชัดในภาพนี้ บริเวณใบหน้าและช่วงหน้าอกจะมีการใส่หน้ากากสีแดง และเน้นบริเวณครุฑเป็นสามมิติอย่างชัดเจน ในขณะที่บริเวณช่วง นิ้ว และส่วนหลังของภาพเป็นการใช้สีที่ค่อนข้างแบนในลักษณะสองมิติ มีการใช้เส้นตัดที่ช่วงกลาง

ส่วนภาพเขียนชื่อ “ภาพเหมือนประยูรศักดิ์” เขียนในปี พ.ศ. 2493 ซึ่งเป็นเทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ เป็นภาพที่เขียนขึ้นก่อนการปฏิวัติที่เห็นได้ชัดว่าภาพเหมือนประยูรศักดิ์นั้นมีความหมายลึกซึ้งและเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสองมิติและสามมิติเริ่มแสดงให้เห็นได้ชัดในภาพนี้ บริเวณใบหน้าและช่วงหน้าอกจะมีการใส่หน้ากากสีแดง และเน้นบริเวณครุฑเป็นสามมิติอย่างชัดเจน ในขณะที่บริเวณช่วง นิ้ว และส่วนหลังของภาพเป็นการใช้สีที่ค่อนข้างแบนในลักษณะสองมิติ มีการใช้เส้นตัดที่ช่วงกลาง

รับราชการในกรมศิลปากรจนถึง พ.ศ. 2499 ท่านได้ผลิตผลงานสร้างสรรค์ซึ่งเป็นงานจิตรกรรมจำนวนมาก ท่านได้รับรางวัลเกียรติยศจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติหลายครั้ง จนได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยมใน พ.ศ. 2498 อาจารย์สวัสดิ์ได้ไปศึกษาต่อทางด้านจิตรกรรมที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี เป็นเวลา 4 ปี (พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2503) โดยได้รับทุนการศึกษาจากสภามหาวิทยาลัยศิลปากรและกระทรวงกลาโหมและกระทรวงการต่างประเทศ (ISMEO) งานจิตรกรรมที่ท่านเขียนขึ้นในช่วงที่ศึกษาที่ประเทศอิตาลีนั้นแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการพัฒนารูปแบบทางความคิดของจิตรกรรมสมัยใหม่และรูปแบบที่เป็นนามธรรมในที่สุด หากศึกษาดูแนวทางการใช้พื้นที่ (space) ในภาพของอาจารย์สวัสดิ์แล้ว จะพบว่าท่านมีลักษณะพิเศษในการใช้สีที่ดั่งกล่าว ไม่ว่าจะเป็นทั้งที่ว่างหรือพื้นที่ในพื้นที่ของภาพ ซึ่งมีค่าอยู่ต่างไปจากแบบในแนวนอนเหมือนงานของศิลปินท่านอื่นๆ ในยุคเดียวกัน ผู้เขียนคือข้อสังเกตว่าท่านจะเป็นไปได้หรือไม่ที่ท่านมีความสนใจและตั้งใจไปในการใช้พื้นที่ว่างในภาพเขียนของญี่ปุ่น เนื่องจากอาจารย์สวัสดิ์เคยเดินทางไปประเทศญี่ปุ่นหลายครั้งเพื่อศึกษาดูงานศิลปะและไปสำรวจสรรค์ผลงานที่นั่น การเดินทางครั้งแรกใน พ.ศ. 2495 ก่อนหน้าที่ท่านจะไปศึกษาที่ประเทศอิตาลี ท่านได้รับทุนจากมูลนิธิอุทกวิทยให้ไปทัศนศึกษาที่ประเทศญี่ปุ่น การไปครั้งนี้ท่านไปเขียนภาพเพียงอย่างเดียว โดยบริษัทการบินไทยให้ความอนุเคราะห์มอบตั๋วเครื่องบินพิเศษให้ อาจารย์สวัสดิ์ใช้เวลาอยู่ญี่ปุ่นเดือนครึ่ง ได้เขียนภาพทั้งสิ้นสามชิ้นและมีจำนวนหนึ่ง หลังจากกลับจากญี่ปุ่นแล้ว ท่านได้ผลิตผลงานจิตรกรรมที่โรงแรมพรินซ์เซส (Princess Hotel) และนี่เป็นที่เขียนภาพที่ญี่ปุ่นและประเทศไทยประมาณ 30 ภาพ

จากคำบอกเล่าของอาจารย์สวัสดิ์เกี่ยวกับความประทับใจครั้งแรกในประเทศญี่ปุ่นนั้น “ญี่ปุ่นถือการศึกษาค้นคว้าที่สำคัญที่สุด หนังสือต่างๆ จะถูกแปลเป็นภาษาญี่ปุ่น ทำให้การศึกษางานของชาวตะวันตกง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านวิทยาศาสตร์และดูเหมือนว่าการศึกษางานของชาวตะวันตกง่ายกว่าประเทศใด ในเอเชีย อีกประการหนึ่งคือ ญี่ปุ่นหลังสงครามสามารถฟื้นตัวได้รวดเร็วภายในเวลาไม่กี่ปี ทางด้านเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองมากจน ส่วนทางด้านศิลปะนั้นได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากรัฐบาล การเขียนงานศิลปะที่สมัยใหม่และสมัยใหม่ในแง่ที่ มีผู้เชื่อกันมากมายที่เห็นเป็นเพราะว่าชาวญี่ปุ่นรู้สึกค่าความศิลปะวัฒนธรรม หอคิวระบ่มิโงที่อยู่นั้นมีประวัติการมาของโคมะ และมีความศิลปะของศิลปินชาวญี่ปุ่นที่ความหมายที่แท้จริงที่มีอยู่ของศิลปินที่ร่วมแสดงอยู่ด้วย ชาวญี่ปุ่นมักจะขยายองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เก่าแก่และใช้ความรู้ในการเขียนภาพที่ทันสมัยขึ้นและนั่นเป็นที่ที่บรรยากาศและความมุ่งมั่นของศิลปินในธรรมชาติ ท่านเขียนภาพต่างๆ และภาพที่นักคิดที่ไว้ใจเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะ

ในปี 2505 พ.ศ. ได้จัดให้มีการประกวดเขียนภาพทั่วทั้งคืนนี้ อาจารย์สวัสดิ์ได้ส่งผลงานเข้าร่วมประกวดและได้รับรางวัล ได้รับเครื่องขึ้นไปประกวดของ และอาจารย์สวัสดิ์จึงตั้งชื่อภาพเดินทางต่อไปยังประเทศญี่ปุ่น ท่านใช้เวลาเขียนภาพอยู่ในกรุงโตเกียวเพียงสองสัปดาห์ ท่านได้เขียนภาพ “ประยูรศักดิ์” ซึ่งเป็นภาพเขียนที่มีด้วย (ดูภาพประกอบ) มีรูปแบบเช่นเดียวกับกับภาพเขียนของศิลปินในประเทศอิตาลี การใช้รูปแบบง่าย ๆ มีโครงสร้างเป็นเหลี่ยมและมีเส้นตัด อันเป็นรูปแบบที่คล้ายมาจากงานศิลปะประเพณีของศิลปินที่เขียนมา การเดินทางไปประเทศญี่ปุ่นในครั้งที่ 3 นั้น เป็นการไปประชุมศิลปินประจำชาติที่โตเกียวใน พ.ศ. 2510 มีศิลปินไทยท่านอื่นไปร่วมประชุมด้วยคือ

ประยูรศักดิ์ สัณนิษฐานด้วย 50 x 70 ซม. พ.ศ. 2505

¹ ส่วน รอดบุญ สันติสาร ปีที่ 1 ฉบับที่ 37 24 มกราคม 2502 บริษัทการพิมพ์ศิลปกรรม จำกัด กรุงเทพมหานคร หน้า 28

² สันนิษฐานของอาจารย์สวัสดิ์ ต้นศตวรรษ 2 พฤษภาคม 2541

เขียน ชีววิถี และระอุค นัมเสมอ การไปครั้งนี้อาจยวสวดีที่มีได้ไปเขียนภาพ แต่ได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมห้องปฏิบัติงานและได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับศิลปินผู้ป็นหลายท่านเป็นเวลา 7 วัน ทำให้ท่านได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมการเกี่ยวกับศิลปะและศิลปะของญี่ปุ่นมากขึ้น

ภาพทิวทัศน์ต่าง ๆ ในญี่ปุ่นซึ่งอาจารย์สวัสดิ์เขียนมาจะเป็นภาพทิวทัศน์ของเมืองโตเกียว คามาคุระ นิกโก เกียวโต และโอซากา แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าภาพดังกล่าวได้กระจัดกระจายไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ และไม่สามารถจะตามหาจนต้นฉบับได้ อย่างไรก็ตามแนวคิดและความประทับใจในความงามของธรรมชาติยังคงอยู่ในงานสร้างสรรค์ของศิลปินท่านนี้ อาจารย์สวัสดิ์ก็มีฝีมือในการเขียนภาพสีน้ำมัน ท่านสามารถวิจารณ์ศิลปะได้ เพราะอาจารย์ศิลป์ พีระศรี เคยวิจารณ์ผลงานของท่านว่า “เขาเขียนภาพทั้งสีน้ำและสีน้ำมันมีฝีมือทวิษยาภาพ เป็นความจริงที่เขาเขียนภาพขึ้นด้วยปลายพู่กันที่มีสีสดใสและสะอาด ใช้เทคนิคไม่ดองมามาก”⁵

“รายได้หรือ ประตุสวดี” เป็นภาพสีน้ำมันที่อาจารย์สวัสดิ์เขียนไว้เพื่อรำลึกถึงประสบการณ์และความประทับใจของท่านที่มีต่อประเทศญี่ปุ่น ภาพนี้เป็นภาพที่เขียนขึ้นจากจินตนาการและความทรงจำ เป็นภาพที่มีการคลุมเครือซึ่งมีความหมายลึกลับ มีบรรยากาศเหมือนภาพแห่งความฝัน ประติมากรรมเหมือนภาพไปสู่สวรรค์ มีน้ำหนักเข้มข้มเน้นหนักหนักที่มีความหมายลึกลับ

ภาพ “ชนบทอินทรี” ซึ่งเขียนขึ้นในปีเดียวกันมีลักษณะของการใช้สีและที่แปรที่มีความกลมกลืนเช่นเดียวกับภาพที่กล่าวมาแล้ว ผลงานช่วงหลังของท่านยังคงเป็นงานในลักษณะที่งามธรรมชาติและนามธรรมที่มีเรื่องราวเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สีสันที่ใช้อย่างสดใส มีชีวิตชีวาให้เห็นถึงความรู้สึกอันละเอียดอ่อน ส่วนทางด้านเทคนิคนั้น บาดก้องกันใช้เทคนิคปะติด (Collage) ผสมผสานอยู่ด้วย การใช้สีที่ว่างมากขึ้นในงานหลายชิ้น อาจารย์สวัสดิ์ก็มีจะถ่ายทอดความงามและความรู้สึกจากธรรมชาติได้อย่างน่าประทับใจเสมอ

อาจารย์สวัสดิ์ เป็นศิลปินอาวุโสที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อท่านหนึ่งซึ่งสมควรบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ศิลปะสมัยใหม่ของไทย เพราะท่านเป็นผู้บุกเบิกแนวทางการเขียนภาพในลักษณะที่ผสมผสานระหว่างศิลปะแบบตะวันตกกับวิถีชีวิตและวิถีคิดของศิลปินไทย

ศิษย์เอกศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี อีกท่านหนึ่งคือ อาจารย์ประยูร อุสุชาติ ซึ่งกรมศิลปากรได้จัดนิทรรศการเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโสให้ท่านเมื่อปี 2537 ศิลปินท่านนี้มีความสามารถพิเศษหลาย ๆ ด้าน นอกเหนือจากการเป็นจิตรกรเป็นอย่งมาก ผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะของท่านได้มีผลสำคัญในการบุกเบิกและทำให้เกิดวิวัฒนาการทางศิลปะไปรวดเร็วและมีความเชี่ยวชาญมากที่สุด ผลงานชิ้นสำคัญของท่านคือ สีสัน สีน้ และสีน้ำมัน แต่ดูเหมือนว่าสีน้ำจะเป็นเทคนิคที่ท่านชื่นชอบ 1 เปรียบเทียบ ในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 6 พ.ศ. 2498 จากกรมศิลปากรอาจารย์ประยูรนั้น ได้กล่าวว่า ท่านเรียนเทคนิคการเขียนภาพสีน้ำในลักษณะต่าง ๆ จากศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ในขณะที่เป็นนักศึกษายุ่งเกี่ยวกับทิวทัศน์ ท่านได้ทดลองเทคนิคการป้ายสีในรูปแบนด์ ๆ ในระยะแรก แต่ต่อมาภายหลังการเขียนภาพสีน้ำของท่านมีลักษณะที่ต่างออกไป ทว่าเขียนด้วยความรักและตั้งใจอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการใช้สีและเทคนิคการเขียนภาพสีน้ำของท่านมีความละเอียดและแม่นยำมาก โดยที่ท่านผู้ทักนั้นเป็นการป้ายอย่างละเอียดและแม่นยำ มีทั้งความเบาและความหนักแน่น เห็นได้จากผิวแปรแสงและสีที่ตอบรับกับจังหวะอารมณ์ในขณะเขียนภาพ การป้ายสีของท่านมีลักษณะการป้ายเป็นเส้นที่เล็กใหญ่โดยมีพื้นที่สีขาวบริเวณหัวไร่หางไร่ พื้นที่สีขาวเป็นหัวใจคือ สีของกระดาน ท่านนี้ที่เหมือนบรเวณที่เป็นแสง

สว่าง คู่มืออากาศและเป็นตัวช่วยเน้นให้สีสดใสขึ้นด้วย นอกเหนือจากเทคนิคการป้ายเป็นจึงจะเป็นที่ทราบ ๆ คู่มือสระแล้ว บางส่วนของภาพท่านจะปาดสีเป็นแผ่นกว้างและไล่สีต่าง ๆ ซึ่งมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสีดีมาก

อาจารย์ประยูรเคยไปศึกษาที่ประเทศญี่ปุ่นใน พ.ศ. 2526 โดยไปกับบริษัทน้ำเต้า ท่านได้ใช้เวลาในประเทศไทยดังกล่าวเป็นเวลา 1 เดือน เมื่อเดินทางไปกับกลุ่มนักท่องเที่ยวจึงมีเวลาได้สร้างสรรงานศิลปะส่วนตัวที่ควรค่าแก่การยกย่องสำหรับท่านหลายชิ้นได้ไปเขียนภาพ บันทึกภาพภูมิประเทศและทิวทัศน์ด้วยสีน้ำไว้เป็นจำนวน 4 ภาพด้วยกันคือ ภาพ “นครโอซากา” ภาพ “ทิวทัศน์ริมฝั่งโรงแรมมิซึโฮ” ภาพ “เกียวโต” และภาพ “โตเกียว” ภาพเหล่านี้เป็นภาพสีน้ำเขียนบนกระดาษมีขนาดค่อนข้างเล็กซึ่งดูเหมือนว่าท่านใช้พู่กันป้ายสีเขียนเป็นภาพโดยคร่าวและไม่ต้องมีการเขียนเป็นโครงก่อนแต่ประการใด ภาพสีน้ำทั้งสามเป็นเสมือนการบันทึกความทรงจำของศิลปินที่มีต่อสถานที่ที่ไปเยือนคือสถานที่ที่จะใช้กลอนบันทึกภาพ ท่านกลับใช้สีน้ำที่หนักแน่น ผลที่ปรากฏนั้นนอกจากจะได้ภาพทิวทัศน์ที่สวยงามน่าสนใจแล้ว ท่านยังได้บรรยายถึงความรู้สึกของท่านที่มีต่อสถานที่ที่อยู่ตรงหน้าในขณะนั้นผ่านสีและที่แปรที่เต็มไปด้วยชีวิตชีวา ผลงานสีน้ำในระยะหลังของอาจารย์ประยูรจะมีความบางโล่งกว้างออกไปโดยเขียนที่ญี่ปุ่น ลักษณะการป้ายสีดูเรียบง่ายลักษณะเป็นแผ่นเป็นความถี่จนบางครั้งดูเกือบจะเป็นนามธรรมทีเดียว ความงามและการเล่นของสีที่คล่องแคล่วในลีลาของการเขียนส่วนที่อาจารย์ประยูรเลือกใช้สีนั้น แฝงไว้ให้เกิดจินตนาการและเนื้อหาของท่าน ดังเห็นได้จากภาพ “ชาวเขากัน” และภาพ “ต้นไม้บ้านอาจารย์สวัสดิ์” ซึ่งเขียนในปีเดียวกัน พ.ศ. 2537 ส่วนภาพ “ชาวเขากัน” ได้มีรูปแบบที่เรียบง่าย จะมีลักษณะเป็นนามธรรมแตกต่างไปจากงานชิ้นอื่น ๆ เนื่องจากว่ารูปทรงธรรมชาติที่หลายถูกตัดออกไปเหลือเพียงลักษณะที่เป็นแผ่นระนาบ (Plane) ของสีเท่านั้น งานนี้สะท้อนอาจารย์ประยูรเป็นงานที่เขียนบนสีน้ำที่ได้รับมาจากของธรรมชาติที่สงบ ทำให้มีลักษณะที่เรียบง่ายของเซซาน (Cézanne 1839 - 1906) ศิลปินชาวฝรั่งเศสและภาพสีน้ำของมอริส เพรน เดอร์กาส (Maurice Prendergast 1861 - 1923) ศิลปินชาวอเมริกัน ที่มีแนวทางการใช้เทคนิคป้ายสีและการเว้นช่องไฟ (Space) ซึ่งเป็นลีลาของออร์เคสตราที่ทำงานเช่นเดียวกันกับการใช้เทคนิคของอาจารย์ประยูร ผู้เป็นป็นบุคคลทางด้านจิตรกรรมของไทยเรา

อาจารย์ประยูร นอกจากจะมีความรู้เกี่ยวกับศิลปะแล้วท่านยังได้บุกเบิกแนวทางการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวิถีคิดของศิลปินไทยสมัยใหม่ โดยที่ผลงานชิ้นนี้เขียนในช่วงทศวรรษของปี พ.ศ. 2500 และในยุคต่อมาจะเห็นได้จากภาพ “หมู่บ้านชาวประมง” ซึ่งเขียนขึ้นใน พ.ศ. 2503 เป็นภาพที่แสดงชีวิตของสองชาวบ้านเลี้ยงชีพด้วยการหาปลา โดยไม่ต้องแสดงให้เห็นภาพของผู้คน หากแต่ท่านใช้วัตถุซึ่งเป็นสิ่งของเครื่องใช้และบ้านเรือนหรือฉากเป็นสื่อแทนการดำเนินชีวิตของชาวชนบทได้อย่างมีคุณค่า คือเป็นงานที่มีความสามารถในการทางด้านศิลปะปฏิบัติและการประกอบ ประสิทธิภาพในการใช้วัตถุเพื่อการศึกษาและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของท่านในทางแนวมินิมอล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อครูอยู่ประยูรผู้ใช้นั้นมีผลต่อการสร้างสรรค์ศิลปะอันก้าวหน้าของศิลปินรุ่นน้องท่านทราบจนกระทั่งทุกวันนี้

อาจารย์ดำรงได้รับทุนอุดหนุนด้านวิจิตรศิลป์มูลนิธิญี่ปุ่นระหว่าง พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2520 เป็นเวลา 1 ปี ท่านได้วางแผนไว้ว่าจะไปอยู่เมืองเกียวโต ซึ่งอยู่ใกล้ศูนย์กลางศิลปะในวาเนอ เมืองนารา หลังจากนั้นจึงจะเริ่มต้นทางไปดูงานศิลปะในเมืองอื่นๆ เช่น ฮิโระชิมา โอซึ อุซึมาเคะ ซึ่งมีวัดที่เก่าแก่ที่สำคัญที่สุดและหลังจากนั้นจึงจะดูงานที่เกียวโต แต่ก่อนที่จะเดินทางไปญี่ปุ่นนั้นอาจารย์ดำรงได้มีความรู้ประสบการณ์และมีความสนใจในแนวทางการศิลปะของเมืองแล้ว นั่นคือ การไปอยู่ “คามางาโตะ” ใน “สมาชิ” เป็นแนวคิดที่ได้จากพุทธธรรมซึ่งความสนใจในสิ่งที่เป็นธรรมสวดีจึงจะนำมาสู่พุทธศาสนาไปสู่สันติสุขและชีวิตที่ดีอย่างแท้จริง อาจารย์ดำรงเลือกไปอยู่ที่เมืองเกียวโตซึ่งเป็นเมืองโบราณ มีวัดวาอารามมากมายมีสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและมีชนบทอยู่รอบเมือง สมกับเป็นเมืองสงบที่ท่านต้องการอย่างแท้จริง การที่จะตั้งทางที่คิด การดูงานและศึกษาที่เกียวโตได้มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะ ท่านได้เคยเขียนไว้ถึงมหาวิทยาลัยเกียวโตในในฐานะนักวิจัยภายใต้การดูแลของอาจารย์ดำรงท่านคือ ศาสตราจารย์อิชิโกอิ อิซึมิ แห่งคณะศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นนักวิจารณ์ศิลปะร่วมสมัยที่มีชื่อเสียง ชื่นชอบและแนะนำทางด้านศิลปะร่วมสมัยของญี่ปุ่นและศาสตราจารย์ชินจิ ชิโมอิ แห่งมหาวิทยาลัย

⁵ สวัสดิ์ ดันตัส นิทรรศการเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส พุทธศักราช 2536 ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร หน้า 17

⁶ มีภาพจาก อาจารย์ประยูร อุสุชาติ: 18 ตุลาคม 2540

[illegible]

ผลงานหลักตั้งจากฝีมือจนกระทั่งถึงปัจจุบันยังคงเห็นอิทธิพลทางด้านความคิด ปรัชญาของญี่ปุ่นและรูปแบบของการใช้พื้นที่ว่าง (Space) ในการจัดองค์ประกอบ สัมผัสสัมผัสกับเรื่องราวแบบไทย และมีมุมมองซึ่งเป็นลักษณะของการมองจากเบื้องบนเมื่อมองลงมา เห็นลวดลายเรื่องราวลัดหลังกันเป็นทิวแถวอย่างมีจังหวะ อาจารยท่านกล่าวไว้ว่า “การเขียนภาพธรรมะแบบไทยจะต้องมีองค์ประกอบนี้” เนื่องจากการควบคุมประติมากรรม จิตรกรรม และสถาปัตยกรรมและงานในเรื่องลัทธิที่ผสมผสานเข้าไปในจิตสำนึกของชนชาติไทย ความจำ และความรู้สึกนึกถึงแบบภาพเขียนแบบเขียนโดยครูจากทางจริง ท่านเองได้โปรดแล้วจึงเขียนออก **Rama IX Art** ทำให้คิด เขียนเป็นภาพออกมาเป็นต้นฉบับที่ประจำกิจได้ไม่ว่าจะแสดงออกทางใจตลอดทั้งงานที่ประณีตในญี่ปุ่น ที่พอจะท.ศ. 2532 ภาพชุด “ฤดูใบไม้ผลิ” ที่แสดงถึงลัทธิแบบคันจิได้เป็น ภาพ “ฤดูใบไม้ผลิ” เช่น ภาพ “ทุ่งนา” เขียนในท.ศ. 2541 เป็นต้น งานชุดนี้แสดงออกถึงรูปแบบที่มีการใช้ดินของ การจัดองค์ประกอบเป็นแบบคันจิออก อาจารยท่านเองประกอบบทโครงสร้างก่อนแล้วจึงได้เขียนที่ลัทธิแบบคันจิเป็นแบบธรรม อาจารยท่านได้เขียนธรรมะตามชีวิตในหมู่บัณฑิตคันจิที่ยังเป็นเด็ก ดังนั้นในการเขียนภาพแต่ละครั้งท่านสามารถถ่ายทอดความประทับใจและความทรงจำของท่านออกมาได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องไปดูแผนที่ที่จะเขียน

ศิลปินอาวุโสคนสุดท้ายที่จะมาร่วมงานไปไม่ได้นี้คือ อาจารย์ประพนธ์ ศรีสุทรา งานของของท่านที่นำมาแสดงในนิทรรศการครั้งนี้เป็นภาพพิมพ์ทั้งหมด งานภาพพิมพ์ขนาดใหญ่เหล่านี้มีจุดมุ่งหมายได้ยาก ภาพขนาดใหญ่ของอาจารย์ครั้งนี้เป็นภาพประเภทภาพพิมพ์ ไม้ ปี 2504 ไม้โดยได้รับรางวัลและมีการแข่งขันว่า ท่านเคยชนะการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 12 ประเภทภาพพิมพ์ ได้รับรางวัลเหรียญเงินเช่นเดียวกับครั้งก่อนหน้า อาจารย์ประพนธ์ได้มีโอกาสแสดงภาพพิมพ์นี้ในงานนิทรรศการศิลปะของศิลปินภาพพิมพ์ขนาดใหญ่ของศิลปินไทยครั้งที่ 13 ปี พ.ศ. 2507 ที่ศาลาแสดงผลงานภาพพิมพ์ขนาดใหญ่ของศิลปินไทยครั้งที่ 13 ในสมัยนั้นคือ คือ ศิลปินภาพพิมพ์กลุ่มชาติไทย เช่น ภาพพิมพ์น้ำมันที่มีภาพกิจกรรมแสดงการเคลื่อนไหวของอาร์ทิสต์

อนุชาธิราช และศิลปินภาพที่ผสมผสานในในยุคนี้คือ ท่านโก๊ะ มุนะระ (Shiko Munaka) ผู้มีความเชี่ยวชาญในการ
 และไม่เป็นภาพในลักษณะสมัยใหม่ ซึ่งภาพภาพวาดแต่อดจากการค้นคว้าศึกษา มีขึ้นเชิงทางด้านเทคนิคศิลปะ
 มีลักษณะเรียบง่าย ความประทับใจในงานภาพของศิลปินดังกล่าวได้กลายมาเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ศิลปิน
 ภาพพิมพ์แกะไม้เป็นภาพวาด - คำสั่งจำนวนมาก ประปรายที่ได้รับจากการไปญี่ปุ่นครั้งนี้ได้สร้างวามประทับใจและ
 แนวคิดให้กับอาจารย์ประพันธ์เป็นอย่างมาก อาจารย์ประพันธ์มีความเห็นว่ามีปรัชญาของศิลปะญี่ปุ่นที่หนักแต่ใจรักทำ
 เพียงอย่างเดียวในวิชาชีวิตที่สุด นอกจากนี้ท่านยังเห็นด้วยว่าภาพพิมพ์เป็นสื่อที่ใช่และเหมาะสมที่สุดและสามารถ
 พิมพ์ได้จำนวนมากซึ่งจากหนังสือพิมพ์ด้วยกับ อาจารย์ประพันธ์ได้หันมาชีวิตจิตใจกับงานภาพพิมพ์ซึ่งท่านมองออกเป็น
 สมองยุคใหม่ ยุคแรกเป็นชุดชีวิตชนบท ส่วนชุดที่ 2 เป็นชุดที่เน้นในเรื่องปรัชญา ความคิด เอกสิทธิ์ยังได้ส่งไปในงาน
 ภาพพิมพ์เพื่อศิลปินท่านคือ การได้ใช้ชีวิต - คำสั่งที่ค้นคว้าอย่างรอบ คืดความและมีการ ปลูกของชนิดพันธุ์ใหม่
 รูปทรงของเดิม มีการเคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวาใช้พื้นที่ในการเน้นลักษณะเป็นโล่งและว่างเพื่อให้เห็นพลังหรือเป็นมุมใหม่
 มาโดยมากภาพพิมพ์ภาพการใช้พื้นที่ในศิลปะภาพพิมพ์ของญี่ปุ่น ภาพพิมพ์ชุดแรกที่เป็นชุดชีวิตชนบทคือ ชุดที่นำมา
 จัดแสดงในนิทรรศการ อาจารย์ประพันธ์ได้แบ่งให้หาของงานออกมาเป็นสองกลุ่มคือ การละเล่นของเด็กและภาพชีวิตประจำวัน
 ของผู้คนที่ใช้ชีวิตกันภาพในงานในภาพตามภูมิภาคต่าง ๆ ภาพวาด - คำสอนทั้งเป็นภาพที่มีชีวิตชีวาโดยมีตัวอย่างศิลปิน
 แต่ละคนแต่ละประเภทคือ วิจารณ์ของภาพและแบบฉบับที่ปรากฏแสดงให้เห็นถึงความคิดรวมทั้งในเนื้อไม้และการใช้เครื่องมือและ
 วัสดุอย่างชำนาญ ภาพพิมพ์ชุดนี้เป็นงานที่ถือได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างสูง หม่อมราชวงศ์พันธุ์ทิพย์ บริพัตร ได้
 กล่าวถึงงานชุดนี้ของอาจารย์ประพันธ์ไว้ในลุ่มจิตวิญญาณนิทรรศการภาพพิมพ์คณะที่ ๒ ณ วิมลนันทาคาร "ภาพพิมพ์ของ
 นายประพันธ์ ศรีสุตา ประกอบด้วยคุณลักษณะพิเศษอันเข้มข้น ซึ่งเป็นการแบ่งปันของเอาใจเฉพาะ และด้วยเหตุนี้
 จึงเป็นที่น่าชื่นชมที่สุดในบรรดาจิตรกรรมหมู่ซึ่งนำออกให้ ภาพธรรมะและชีวิตชนบท ภาพเด็ก เล่นวันวัน
 ที่เราคาดกันมาก่อนได้เกิดความคิดความรู้สึกซึ่งในจิตใจไทย ธรรมดา ท่านเองเดียวกับภาพไม้แกะอย่างใจจริงและศิลปะอันเยี่ยม
 ของญี่ปุ่นซึ่งได้บันทึกชีวิตของชาวไทยในวัยเด็ก" นอกจากนี้หม่อมราชวงศ์พันธุ์ทิพย์ ปาโมวัน ยังได้เขียนถึงอาจารย์
 ประพันธ์ไว้ในลุ่มจิตวิญญาณนี้ว่า "ภาพไม้แกะของนายประพันธ์ ศรีสุตา เป็นภาพชีวิตในชนบทของบ้านในปัจจุบัน
 ความเป็นมาของภาพไม้แกะ และเป็นการบันทึกชีวิตของชาวไทย ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่าง
 รวดเร็ว ดังนั้นรูปแบบและเนื้อหาของภาพไม้แกะนี้เป็นแบบฉบับปัจจุบัน แต่ภาพเหล่านี้แสดงออกถึงชีวิตจิตใจของชาวไทย
 อย่างแจ่มชัด ภาพเหล่านี้มีนับแต่เดิมมีคำอย่างอื่นทั้งในทางศิลปะและในทางประวัติศาสตร์" ผลงานภาพของอาจารย์
 ประพันธ์เป็นที่แพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงคือ มาเลเซีย และ
 สิงคโปร์ เป็นที่หมายของอาจารย์ประพันธ์ที่นำไปแสดงที่สองประเทศ ไทยเคยได้ภาพเพื่อมาสร้างสรรคศิลปะภาพพิมพ์ให้กับ
 ศิลปินของทั้งสองประเทศ ผลงานของท่านได้มีข้อพิพาทและถูกนำไปเป็นแบบอย่างและได้รับการยกย่องจากศิลปินดังคือ ปรี
 หลายพันธ์ นับได้ว่าอาจารย์ประพันธ์มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ศิลปะภาพพิมพ์เป็นที่รู้จักและนิยมกันอย่างกว้างขวาง
 ขึ้นไปทางภาคการศึกษาและวงการศึกษาคณะของโรงเรียน

นิทรรศการ “ศิลปะชาวไทยในญี่ปุ่น” ได้นำเสนอความหลากหลายทั้งแนวคิด รูปแบบ และเทคนิควิธีการของศิลปินทั้ง 6 ท่าน เป็นที่คาดหวังว่าผลงานทั้งนี้มาแสดงที่หอศิลป์จะเป็นประโยชน์ต่อศิลปิน อาจารย์ผู้สอนศิลปะ นักศึกษา ศิลปะ ตลอดจนผู้สนใจศิลปะทั่วไป และจะยังเป็นศูนย์กลางการต้อนรับเรียนการสอนศิลปะและการศิลปกรรมในประเทศไทยต่อไป

สมพร รอดบุญ
ภัณฑารักษ์ผู้ดำเนินการจัดนิทรรศการ
12 มิถุนายน 2541

⁶ คำรง วงศ์อุปราช สุนิธิธรนิเทศการ “ผลงานยุคญี่ปุ่น” 15, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849

* สัมภาษณ์ อาจารย์ดำรง วงศ์อุปราช 25 ตุลาคม 2540

³⁰⁻¹¹ ประพันธ์ ศรีสวัสดิ สจิบตรนิเทศการ 1961-1962 ณ วิมลนภกาด โรงพิมพ์ประเสริฐศิริ พระนคร ไม่ปรากฏเลขหน้า

Master Thai Artists in Japan

The "Master Thai Artists in Japan" Exhibition is organized to pay tribute to six Thai artists, Prakrit (Jitr) Buabusaya, Chalerm Nakiraks, Sawasdi Tantisuk, Prayura Uluchadha, Damrong Wong-Uparaj and Prapan Srisouta.

The works of these artists have contributed enormously to the evolution of modern art in Thailand.

Unfortunately, the significance of these artists in paving the way and laying foundations in various aspects for Thai art may not be widely acknowledged by contemporary young Thai artists.

Portraying the experience in Japan of these artists, will therefore be a good opportunity for the public to view the original works, and to understand the artists' concepts, styles, techniques, creative methods, impressions and aspirations as well as the influences upon them from Japan that they adapted and modified in accordance with their own creativity.

The art works to be shown in this exhibition are paintings and prints which reflect journeys of creativity from the past through the transition period into the present time.

The works of these six master Thai artists are of the utmost artistic value and should be further studied and acknowledged by future generations.

Prakit (Jitr) Buabusaya is honoured as a pioneer of landscape painting in the French impressionist style in Thailand. He was impressed by the beauty of nature at a very young age, thanks to his father, Buang Charnphakha, who regularly took him to Khao Din (Dusit Zoo).

When he attended Poh Chang School's Teacher Training Department in 1926, he was particularly interested in landscape painting. Later in 1930 the school set up the Architecture department with Ajarn Nart Bhodhiprasart, who had studied architecture from England, as its first head. Prakrit gathered 16 of his friends to enroll in the department as the first batch of Ajarn Nart's students. His favourite subject then was sketch design, because landscape was part of the subject.

On becoming a teacher, in 1931, Prakrit was sent to Chiang Mai to open a campus of Poh Chang¹ there at the request of Phaya Anusart Panichakarn, the Superintendent. Unfortunately the Great Depression hit Thailand in 1935 and stopped the founding of Chiang Mai campus. During his stay in Chiang Mai, Prakrit felt compelled by his appreciation and impression of the natural beauty to draw and paint many landscapes, using pencil, chalk and oils. This could be considered the starting point of his interest in impressionist art.

In late 1941, only 3 weeks before Japan entered World War II, Prakrit received a scholarship from the Vocational Education Department of the Ministry of Education to study art in Japan. He went to Japan and entered a post-graduate course in oil painting at Tokyo Fine Arts Academy which he completed in 1943. The course went on despite the war. He then began a second post-graduate course in sculpture and completed it in 1945. He received special honors on completion of each of the two courses. Though the Pacific War ended in 1945, transportation links

between Japan and Thailand took a while to be restored. Unable to go home, Prakrit got permission the Vocational Education from Department to undertake study tours of arts and crafts in several regions of Japan for a year.

In his study of painting, he mainly learned from Minami Kunzo, the Japanese painter who studied and lived in France and England and whose works were heavily influenced by French impressionism. At that time, French impressionism played a crucial role in Japanese modern art. While in Japan, Prakrit had the chance to view major Japanese impressionist works as well as those of western artists such as Claude Monet.

It is noteworthy that the influence of impressionism upon Prakrit is from Japan and that he did not have the chance to travel to study impressionism in France.

In Japan, Prakrit painted a great number of landscapes in impressionist style. Unfortunately, when Tokyo was bombed he had to escape and left about sixty paintings at the residence of a Counselor of the Royal Thai Embassy; all of these were destroyed by bombing. However, he was able to bring with him to Thailand some of his small-size works he left at his apartment in Tokyo which were not damaged by flooding, such as "Rainy Day in Shinjuku, Tokyo", "By Lake Suwako" and "Opulent Autumn at Kurobe Gorge". The impressionist paintings of Prakrit are made spectacular by the harmonization of colors which create the effect of light and shadow that is shady, bright and lively. Purple and the complementary colors of the colors in the light area are used in the shadow area instead of the more common brown.

Even in painting a landscape during the rain which looks dark and cloudy, he is able to create a scene of falling rain with wet roads, filled with water that looks alive. His painting of water lilies in the pond reminds us of the paintings of renowned French master artist Monet. Prakrit's strokes of colors are freely and full with immediacy, speed and directness, feeling. He did not use a paintbrush, but the traces of colors were created by skillful and smooth brushing of a palette knife in relation to the rhythm of his inner feeling towards the actual scene of nature being captured. The works after his return from Japan in Thailand and in the United States and Canada, particularly during 1996-1997, reflect the continuity of his impressions and passion for the natural beauty. However, the use of colors and palette knife is no more of impressionist style. Most of his recent works are expressionistic, dynamic and full of emotion, more so than those of the early years which were, on the contrary, smooth and soft from the harmonious effect of colors. The bright, brilliant and lively colors and the more forceful and decisive brush strokes in his recent works reflect the great artistic spirit that has remained in him even at the age of 87.

Apart from his role and significance in establishing modern Thai impressionist painting Prakrit, after returning from Japan, was the first person who revived the art of woodcutting in Thailand and made it a subject in the curriculum of Poh Chang.²

More importantly, during the second world war, Prakrit wished that if he survived the war in Japan and had the chance to serve his country, he would renew the style of Poh Chang school to be applied Thai style. The school's five-year curriculum would consist of teacher training, fine arts, and crafts and would be divided into Thai and international styles. The teaching-learning system, both in theoretical and practical aspects, would be in accordance

¹ Interview Prakrit (Jitr) Buabusaya, 8 November 1997.

² As a result of a trip to Tokyo in 1951 for a UNESCO-organized conference on "Art and Craft Education and Community Life" during which he saw woodcut prints of the Ukiyoe School, he was inspired to include printmaking as a minor subject in the curriculum of Poh Chang.